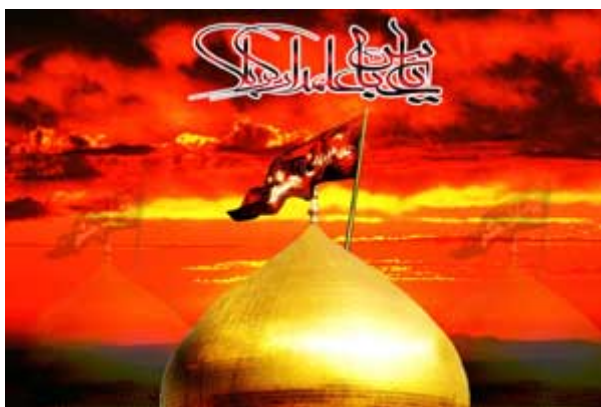

نجات بشریت رمز جاودانگی حماسه عاشورا

<?xml encoding="UTF-8?">

مقدمه

تحقیق، بررسی و تحلیل رمز جاودانگی حماسه عاشورا و این که چه سرّی در خلق و ایجاد این حماسه جاوید نهفته است که تا امروز، به عنوان حماسه‌ای ماندگار در تاریخ بشر، مطرح گردیده و وجدان‌های بیدار و آگاه، پس از گذشت هزار و چند صد سال، هم‌چنان آفرینندگان این حماسه عظیم راستایش می‌کنند و در نهضت‌ها و حرکات‌های اصلاحی خود، از این حماسه، الهام می‌گیرند، نیازمند بررسی همه جانبه این حماسه عظیم است. در این جا ما نیز در حد بضاعت اندک خود و به جهت ادای تکلیف نسبت به خون پاک حماسه سازان عاشورا به ویژه سیّد و سرور شهیدان، حضرت ابا عبدالله الحسین (علیه السلام)، کوشیده‌ایم رمز جاودانگی این حماسه را از ابعاد مختلف، مورد بررسی و مذاقّه قرار دهیم.

بی شک، راز و رمز جاودانگی حماسه عظیمی مانند حماسه عاشورا را نمی‌توان فقط مدیون یک عامل دانست بلکه در جاودانه ماندن این حماسه پرشور، عوامل متعددی دخیل بوده‌اند و لذا در این مقاله سعی کرده‌ایم به برخی از این عوامل اشاره کنیم و به شرح و بسط آنها بپردازیم.

از جمله عوامل مؤثری که در جاودانگی حماسه عاشورا، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند، عوامل ذیل است:

الف - وعده الهی برای حیات ابدی شهیدان و نقش آن در جاودانگی حماسه عاشورا.

ب - انگیزه الهی در خلق حماسه عاشورا که به جاودانگی آن انجامید.

ج - نقش رهبری در جاودانگی حماسه عاشورا.

د - نقش ائمه معصومین: در جاودانه ماندن حماسه عاشورا.

ه - نقش حضرت زینب سلام الله علیها در جاودانه ماندن حماسه عاشورا.

سرانجام، نتیجه بررسی و تحلیل صورت گرفته نیز دلالت بر این امر دارد که مجموعه عوامل مذکور، سبب گردیدند

تا حماسه عاشورا هم چنان در عرصه گیتی و برای تمام نسل‌ها و وجدان‌های آگاه و بیدار، جاودانه بماند. البته ما در این مقال داعیه آن را نداریم که توانسته‌ایم جاودانگی حماسه عاشورا را رمز گشایی نماییم، بلکه در حد بضاعت طبع، کوشش نموده‌ایم به برخی از رموز جاودانه ماندن این حماسه عظیم، اشاره‌ای داشته باشیم، باشد که مورد عنایت ارباب علم و فضل قرار گیرد.

رمز جاودانگی

بی تردید، یکی از وقایع مهم تاریخ اسلام، واقعه عاشورا است؛ که پس از گذشت هزار و چهار صد سال، هنوز به عنوان حماسه‌ای جاوید، مطرح می‌باشد و در صفحات حجیم تاریخ بشر، به بؤته فراموشی سپرده نشده و نوشتن، سخن گفتن و هر حرکتی در مورد این حماسه عظیم هم‌چنان برای نویسندگان، سخنرانان و رهبران نهضت‌های اسلامی، در این جمله پرمعنا تجلی یافته است که: «**کَلَّ یومِ عاشورا وَکَلَّ ارضِ کربلا**».

آری، برای هرانسان آزاده‌ای، هر روز، عاشورا و هر سرزمینی، کربلاست. این‌که چرا هر روزی، عاشورا و هر سرزمینی، کربلا به شمار می‌رود؟ و چرا حماسه عظیم کربلا تا این‌حد جاودانه مانده است که همه عاشقان بیدار دل با اندکی تأمل در مورد این رویداد عظیم و در راس آن، حماسه آفرین بزرگ عاشورا؛ یعنی حضرت ابا عبدالله الحسین (علیه السلام)، اشک از دیدگان‌شان جاری گردیده و به یاد رشادت‌های حضرتش و 72 یار باوفایش؛ به سوگ مینشینند و حماسه عاشورا را به عنوان الگویی جاودانه برای طی طریق و سلوک الی الله و رهایی از قید و بند ظلم و استبداد، برای خود بر می‌گزینند؟ سؤال‌هایی است که در زمینهرمز جاودانگی حماسه عاشورا مطرح است و ما نیز در این مقال برآنیم که در حد بضاعت طبع، رمز جاودانگی حماسه عظیم عاشورا را مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم.

جهت تحلیل و بررسی رمز جاودانگی این حماسه عظیم در چارچوب ذیل، این‌موضوع را مورد مذاقه قرار خواهیم داد:

الف - وعده الهی برای حیات ابدی شهیدان.

ب - انگیزه الهی در خلق حماسه عاشورا که به جاودانگی آن انجامید.

ج - نقش رهبری در جاودانگی حماسه عاشورا.

د - نقش ائمه معصومین: در جاودانه ماندن حماسه عاشورا.

ه - نقش حضرت زینب در جاودانه ماندن حماسه عاشورا.

وعدۀ الهی برای حیات ابدی شهیدان

(وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ).

«کسانی که در راه خدا کشته شده‌اند را مرده مپندار، بلکه زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده میشوند.»

این آیه، نص صریح قرآن کریم است مبنی بر این که کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند، زندگان جاویدند و آنها را مرده مپندارید.

آری، کسانی هم که در آفریدن حماسه عاشورا دخیل بودند و با نثار گوهر گرانبهای وجودشان، درس آزادگی، عزّت، شرف، دینداری، شهامت، شجاعت، صبر، گذشت و... به بشریت دادند به این عمل خود ایمان داشتند که بر طبق وعدۀ الهی کسانی که در راه خدا کشته شوند، مرده نخواهند بود، بلکه زندگانی جاوید خواهند داشت.

حماسه عاشورا نیز در بطن خود، بر چنین بنیان‌های مستحکمی استوار بود که هم‌چنان جاودانه مانده است و کسانی هم که در طول این هزار و چهار صد سالی که از حماسه عاشورا می‌گذرد، خواسته‌اند خون حسین بن علی (علیه السلام) و یارانش را شست و شو بدهند و بگویند که اصلاً اتفاقی حادث نشده و یا یک اتفاق عادی بوده است مانند سایر اتفاقاتی که می‌افتد؛ هرگز به مقاصد خود، دست نیافتند؛ چراکه این حماسه یک اتفاق ساده و از نوع معمولی نبوده است.

چگونه می‌توان در یک حماسه واقعی، ایستادگی 72 نفر به همراه رهبرشان در مقابل هزاران نفر را یک اتفاق ساده و عادی دانست، 72 یار باوفای حضرت ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) در این حماسه عظیم، در معرض آزمایش‌ها و امتحان‌های سخت الهی قرار گرفتند و با ایمان راسخ خود به خدا، در هیچ یک از آزمایش‌ها، ذره‌ای تردید نسبت به هدف و راهی که انتخاب کرده بودند، به خود راه ندادند.

به راستی آیا چیزی جز ایمان خالصانه یاران امام به وعده‌های پروردگارشان آنان را در پیمودن این راه پر فراز و نشیب و خلق یک چنین حماسه‌ای عظیم، توانمند می‌ساخت؟!

پس به تحقیق می‌توان گفت حماسه‌ای که خلق آن حماسه برای تحقق بخشیدن به فرامین الهی باشد، مطمئناً برای همیشه جاوید خواهد ماند و الگوی مصلحان و آزادگان خواهد شد.

انگیزه الهی در خلق حماسه عاشورا که به جاودانگی آن انجامید

خلق حماسه عاشورا دارای انگیزه‌ای الهی بود که جاودانه مانده و خواهد ماند. رهبر حماسه عاشورا حضرت امام حسین (علیه السلام) در شب عاشورا همه یاران خود را جمع کرد و پس از حمد و ثنای خداوند متعال، خطابه‌ای خواند که به اختصار به آن اشاره می‌کنیم:

در خطابه آن حضرت آمده است: «اما بعد فانی لا اعلم اصحاباً اوفی' و لا خیر من اصحابی»

اما من، یارانی بهتر و وفادارتر از یاران خود نمی‌شناسم.»

«ولا اهل بیت ابّر ولا اوصل من اهل بیتی».

«قوم و خویش‌هایی نیکوکارتر و صله رحم دارتر از قوم و خویش‌های خودم نمی‌شناسم.»

«فجزاکم الله عني خیرا» .

خدا از جانب من به همه شما پاداش خیر بدهد.»

بعد فرمود: «الا واني لا اظن يوماً انا من هؤلاء»

«من گمان نمی‌کنم از دست این مردم، دیگر روزی برای ما باقی مانده باشد»

«الا وانا قد اذنت لكم»

«من از شما تشکر می‌کنم و به همه شما اجازه می‌دهم، بروید.»

«فانطلقوا جميعاً في حلّ»

«همه شما بروید، از نظر من برای رفتن مجازید.»

«ليس عليكم حرج مني ولا ذمام»

«از جانب من، نه سختگیری است و نه در مضیقه ورودبایستی باشید و نه عهد و پیمانی از شما انتظار دارم.»

«هذا الليل قد غشيكم فاتخذوه جملاً»

«شب و تاریکی رسید، به پشت راهوار شب سوار شوید و جان خود را به سلامت ببرید.»

این خطابه امام را شهید مظلوم دکتر بهشتی به طرز شیوایی تشریح نموده‌اند با این مضمون که: «اما می‌خواهد

از این لحظه اعلام کند که از این ساعت به بعد به خاطر حسین هم دیگر نباید بجنگید. ای برادر من، عباس! فردا

دیگر برای برادرت حسین یا خواهرت زینب جنگ. من به عنوان قوم و خویش و برادری، از تو نهایت سپاس را

دارم؛ آنها هم فقط با من کاردارند. اگر می‌خواهی برو. من از تو گله ندارم و اگر می‌خواهی بمانی بمان، اما نه به

خاطر حسین بلکه به خاطر هدف حسین و خدای حسین، این است آن سطوح عالی کربلا. در این قیام باید بر

خورد ابا عبدالله (که مسئله از اول این طور بود) و همه افراد دیگر از كوچك و بزرگ را که در این قیام شرکت دارند

از این لحظه که لحظه جانبازی است، فقط يك هدف در نظر داشت و بس، خدا و آیین خدا، اسلام و امت اسلام و

مصالح اسلام است، البته که این نهضت جاودانه، زنده می‌ماند.»

آری، حماسه‌ای که با نیتی پاک و الهی خلق شود و به خون غلطیدن حماسه آفرینان آن نیز فقط و فقط برای

تسلیم در برابر خداوند و رضای الهی باشد، شایسته جاودانگی است و گرد و غبار غفلت و فراموشی، گریبانگیر

چنین حماسه عظیمی نخواهد شد.

نقش رهبری در جاودانگی حماسه عاشورا

حماسه عاشورا را جگر گوشه حضرت زهرا آفرید و آن را رهبری کرده است، بی‌شک، مرکز ثقل هر حماسه‌ای،

رهبری آن می‌باشد و رهبری نهضت عاشورا نیز تحت زعامت سرور و سید شهیدان حضرت ابا عبدالله

الحسین (علیه السلام) می‌باشد؛ حسینی که از جانب حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وآله) مصباح هدایت و

سفینه نجات خوانده شده است، حسینی که: «دستان مبارك پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) نخستین محلی

بود که امام حسین (علیه السلام) پس از ولادت، در آن جای گرفت.»

حسینی که: «نپذیرفتن ظلم را سنت نهاد و همه کسانی که تن به ذلت نمی‌دهند، به آن حضرت اقتدا می‌کنند.» یقیناً نقش رهبری در حماسه عاشورا از عوامل عمده جاودانگی این حماسه عظیم به شمار می‌رود و اگر در طول تاریخ انبیا و ائمه معصوم دقت کنیم، متوجه خواهیم شد که هرکدام از پیامبران و ائمه، برای دعوت و هدایت انسان‌ها به خدا پرستی، حرکت‌ها و نهضت‌هایی را رهبری نموده‌اند و با رهبری خودشان، علاوه بر انجام مأموریت الهی و رسالت خود، توانسته‌اند تصویری روشن از حرکت و نهضت خود را برای نسل‌های بعدی به یادگار بگذارند و هرکدام نیز حاوی پیام‌هایی بس پر محتوا بوده‌اند تا بلکه اهل معرفت و کمال را در پیمودن راه کمال و سعادت، رهنمون‌گردند.

در این میان، حضرت امام حسین (علیه السلام) با خلق حماسه عاشورا و رهبری آن، در دانشگاه کربلا، درس عزّت، شجاعت، شهادت، صبر و استقامت، مروّت، کرامت، سخاوت، گذشت، شهادت و جهاد، تن ندادن به ذلّت، تسلیم شدن در برابر امر و خواسته الهی، ایستادگی در راه حق و... را به نسل‌های بعد از خود و وجدان‌های بیدار و آگاه داد.

مگر می‌شود درس‌های پر محتوای حماسه عاشورا که هر یک به وسعت تاریخ معنادارند و توسط معلّم بزرگ آن، طی 24 ساعت به تشنگان معرفت، کمال و جهاد و شهادت عرضه شد و برای بیدار دلان، فتح بابی شد برای پیمودن و فتح قله‌های رفیع سعادت و کمال، در دل تاریخ، به دست فراموشی سپرده شود! چراکه درس عزّت، شهادت، شجاعت، شهادت و... هر یک بوی جاودانگی می‌دهند و برای همیشه جاودانه خواهند ماند خصوصاً اگر این درسها توسط امام معصوم و در دانشگاه الهی و در میان امواج خون، طی حماسه‌ای الهی عرضه شود.

نقش ائمه معصومین در جاودانه ماندن حماسه عاشورا

بی تردید بعد از حماسه عاشورا، امویان سخت در تلاش و تکاپو بودند تا این‌که برای حفظ حکومت و موقعیت خودشان، نام امام حسین (علیه السلام) و واقعه شهادت آن حضرت را انکار نمایند و تا حد امکان، در دراز مدت، حماسه عاشورا را در اذهان مردم به دست فراموشی بسپارند. ولی آگاهی و هوشیاری خاندان عصمت و طهارت: مانع رسیدن دشمنان اهل بیت، به اهداف پلیدشان شد و حماسه عاشورا هم‌چنان توانست علی رغم تبلیغات گسترده دشمنان برای انحراف افکار عمومی، جایگاه خود را به عنوان حماسه‌ای جاوید، در طول تاریخ حفظ کند. از جمله برنامه‌های خاندان عصمت و طهارت در زمینه جاودانه نگه داشتن حماسه عاشورا، می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

الف - گریه و بکاء :

از اموري که در سيرة خاندان عصمت و طهارت در خصوص عاشورا به وضوح دیده می شود، مسئله «گریه و بکاء» است که هم خود آن بزرگواران در سوگ امام حسین (علیه السلام) و یارانش اشک می ریخته و گریه می کردند و هم دیگران را بر گریه و ندبه تشویق می نمودند. به عنوان نمونه از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که:

«حضرت امام سجاد (علیه السلام) چهل سال بر پدرش گریست.»

پس ملاحظه می کنیم که خاندان حسینی بر طبق تعالیم عالی اسلام و بر وفق سنن اسلامی، با دستور گریستن بر ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) و زیارت کردن آن حضرت، زمینه ای فراهم کرده اند که هرگز این چراغ پر فروغ، خاموشی نپذیرد.

ب - تبیین اهداف نهضت عاشورا:

ائمه معصومین برای خنثی نمودن تبلیغات مسموم دشمنان در زمینه تحریف نهضت عاشورا و نادرست جلوه دادن قیام امام حسین (علیه السلام) نیز ساکت ننشستند و با بیان اهداف نهضت امام حسین (علیه السلام) سعی نمودند که افکار عمومی را به حقایق نهضت، آگاه سازند.

برای نمونه در زیارت اربعین که صفوان جمّال از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده است، این عبارت آمده:

«و بذل مهجة فيك لينقذ عبادك من الجهالة وحيرة الظلالة».

در این عبارت، کاملاً مشهود است که این قیام مقدس، برای جلوگیری از انحراف و ضلالت و هم در جهت نجات جامعه از جهل و نادانی بوده است.»

پس قیامی با این هدف و مختصات می بایست تنها در قلمرو جغرافیایی نینوا محدود نمی شد و با شکافتن مرزهای جغرافیایی و عقیدتی، جاودانه می ماند و این امر هم با تلاش و مجاهدت های ائمه معصومین و اهل بیت عصمت و طهارت میسر گردید و حماسه عاشورا جاودانه ماند.

هم چنین ائمه معصومین: توانستند با «نشر احکام الهی و برگزاری مراسم سوگواری و عزاداری برای سید الشهداء و گرامی داشت مقام و منزلت شهدای کربلا، به این فرمایش حضرت رسول اکرم (ص) جامه عمل بپوشانند که فرمود:

«ان لقتل الحسين حرارة في قلوب المؤمنين لا تبرد ابداً»

«حرارتی که از شهادت حسین در دلهای مؤمنین است، هرگز سرد نخواهد شد.»

پس تلاش ها و مجاهدت های ائمه معصومین نیز در زنده نگهداشتن و جاودانه ساختن حماسه عظیم عاشورا

نقش حضرت زینب در جاودانه ماندن حماسه عاشورا

به تحقیق برای صدور پیام عاشورا، حضور سخنگوی پرتوانی همچون زینب لازم بود تا با به جان خریدن تمام مصایب و مشکلات و سنگینی بار رسالت، پیام خون شهیدان بویژه برادر بزرگوارش را به توده‌های مردم برساند و حماسه عاشورا را به عنوان حماسه‌ای جاوید در طول تاریخ به یادگار بگذارد.

هم‌چنین در کنار این رسالت بزرگ، ماموریت‌های دیگری نیز بر عهده حضرت زینب بود که هر یک به نحوی در جاودانگی بخشیدن به حماسه عاشورا مؤثر بوده‌اند که از جمله آنها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- 1 - تبیین امامت و خلافت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و معرفی امام برای مردم، خصوصاً مردمی مثل مردم شام که در طول پنجاه سال پس از رحلت رسول خدا در فضای پرشده از تبلیغات بنی امیه، زیسته‌اند و نه مفهوم امامت را می‌دانند و نه مصداقی از آن جز معاویه ستمگر بر خود ندیده‌اند.
 - 2 - معرفی چهره واقعی بنی امیه که در مدت چهل سال حکومت معاویه زیر پرده تزویر و ابهام مانده بود، با بیان جنایت‌های آنان و ذکر ماهیتشان.
 - 3 - بیان جنایت‌های بنی امیه و عوامل آنها در فاجعه کربلا که از هیچ جنایتی فروگذار نکردند.
 - 4 - پیش‌گیری از تحریف حادثه کربلا به وسیله دشمن با بیان اهداف و انگیزه‌های آن.
 - 5 - بهره‌گیری از جوشش این خون، برای ریشه کن کردن بنی‌امیه.
 - 6 - سرپرستی از زنان و کودکان معصوم و اهل بیت و حفظ آنها از جنایات دشمن و حفظ جان امام (حضرت زین العابدین) علیه السلام).
 - 7 - کنترل زنان و کودکان از هرگونه عمل و حرکتی که نشانه ضعف و زبونی است.
 - 8 - محو کردن آثار تبلیغات پنجاه ساله بنی امیه بر علیه علی (علیه السلام) و اهل بیت خصوصاً در منطقه شام. بی شک، انجام چنین رسالت عظیم و گسترده‌ای تنها از عهده حضرت زینب بر می‌آمد و می‌شود گفت که او برای انجام چنین رسالتی و برای تکمیل پیام عاشورا، پرورش یافته بود.
- او با عزم و ایمانی راسخ، شجاعتی مثال زدنی، صبر و بردباری، علم و آگاهی کامل، فصاحت و بلاغتی نافذ و بصیرت و تیزبینی که تماماً در وجود او جمع گشته بود، توانست حماسه عاشورا را برای همیشه در تاریخ جاودانه سازد و نگذارد دسیسه‌های دشمنان و نقشه‌های شوم آنان، این حماسه را در اذهان مردم به دست فراموشی بسپارند و شایسته‌است بگوییم که: «کربلا در کربلا میماند اگر زینب نبود».

نتیجه

باید گفت که حماسه عاشورا از جمله حماسه‌هایی بود که به تدریج ابعاد و عمق ولایه‌های آن، عظمت و اهمیت پیدا نمود و به عنوان حماسه‌ای جاودانه در طول تاریخ بشریت، مطرح گردید. در بررسی و تحلیل این موضوع، به این نتیجه رسیدیم که در جاودانگی حماسه عاشورا عواملی نظیر وعده الهی برای حیات ابدی شهیدان، انگیزه الهی در خلق حماسه عاشورا، برنامه‌های اهل بیت و ائمه معصومین در زمینه جلوگیری از تحریف و به دست فراموشی نسپردن حماسه عاشورا، سخنگویی شجاعانه، آگاهانه و اطلاع رسانی دقیق حضرت زینب پیرامون پیام و حوادث عاشورا و رهبری آگاهانه و عارفانه حضرت امام حسین (ع) دخیل بوده‌اند و مجموعه این عوامل، سبب گردیدند تا حماسه عاشورا همچنان جاودانه بماند و الهام بخش حماسه‌های خونین باشد.

در پایان، سلام و درود می‌فرستیم به ساحت مقدس حضرت امام حسین: و اولاد و اصحاب باوفایش که با نثار خون‌های پاک خود، طی 24 ساعت، یک دوره فشرده اسلام شناسی را به تاریخ بشر، ارائه کردند.

منابع:

- 1 - قرآن کریم.
- 2 - محمد بن محمد بن نعمان (شیخ مفید)، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ترجمه: حاج سید هاشم رسولی محلاتی، تهران: انتشارات علمیه اسلامی، بی تا.
- 3 - حماسه عاشورا در کلام شهداء، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی 1 باهمکاری بنیاد شهید، 1378.
- 4 - مجموعه مقالات کنگره امام خمینی 1 و فرهنگ عاشورا. دفتر سوم، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی 1، 1375.
- 5 - مجموعه مباحث «طرحی برای فردا»، حسین (ع)؛ عقل سرخ، گفتگو با: حسن رحیم‌پور (ازغدی)، تهران، انتشارات سروش، 1380.
- 6 - شهید استاد مرتضی مطهری، حماسه عاشورا، تهران، انتشارات صدرا،